

Συστάσεις για τις επισκέψεις σε σημαντικά καταφύγια νυχτερίδων από επιστήμονες και εξερευνητές

Αν και όλα τα είδη χειροπτέρων είναι αυστηρά προστατευόμενα σύμφωνα με την Ελληνική νομοθεσία και διάφορες διεθνείς συμβάσεις και οδηγίες, το ένα τρίτο περίπου αυτών θεωρούνται «είδη χαρακτηρισμού», δηλαδή σύμφωνα με την Οδηγία των Οικοτόπων ([92/43/ΕΟΚ](#)) η διατήρησή τους επιβάλλει τον καθορισμό Ειδικών Ζωνών Διατήρησης (μία από τις δύο κατηγορίες περιοχών του Δικτύου Natura 2000). Πρόκειται για 13 είδη, από τα οποία τα δέκα (Πίνακας 1) σχηματίζουν μεγάλες αποικίες σε σπήλαια και άλλα καταφύγια (ορυχεία, τούνελ, κτήρια) και συνεπώς είναι ιδιαίτερα ευαίσθητα σε μία σειρά πιέσεις στα καταφύγια τους.

Για τα είδη αυτά, τα οποία αποτελούν αντικείμενο του LIFE GRECABAT, έχουμε προσδιορίσει τα 179 σημαντικότερα καταφύγια τους στην Ελλάδα και έχουμε προτείνει τη χάραξη ζωνών διαχείρισης τόσο για τα καταφύγια (ένταξη σε ζώνες Προστασίας της Φύσης) όσο και για τις περιοχές τροφοληψίας των αποικιών (ένταξη σε ζώνες Βιώσιμης Διαχείρισης Φυσικών Πόρων) προσδιορίζοντας τις χρήσεις γης που πρέπει να απαγορεύονται σε κάθε περίπτωση (<https://www.lifegrecabat.eu/index.php/el/news-articles/239>). Πιθανότατα, υπάρχουν πολλά ακόμα άγνωστα σημαντικά καταφύγια, τα οποία μας διαφεύγουν και δέχονται πιέσεις χωρίς να απολαμβάνουν κάποιο είδος διαχείρισης και προστασίας.

Μία από τις φαινομενικά πιο «αθώες», αλλά συχνά επιβλαβής πίεση στους πληθυσμούς αυτών των ειδών είναι η ανθρώπινη παρουσία στα καταφύγια μεγάλων αποικιών, είτε πρόκειται για σπηλαιολογικές αποστολές είτε για αρχαιολογικές ανασκαφές ή άλλες επιστημονικές δραστηριότητες είτε για επισκέψεις αναψυχής. Ειδικά την περίοδο των γεννήσεων και ανατροφής των νεογνών (βρεφοκομία, Μάιος – Ιούλιος) η όχληση μπορεί να οδηγήσει στην εγκατάλειψη του καταφυγίου από την αποικία ή/και απόπτωση μωρών στο δάπεδο με συνέπεια το θάνατό τους. Εξίσου κρίσιμη περίοδος είναι αυτή του χειμώνα (Νοέμβριος- Φεβρουάριος), καθώς στα πιο κρύα σπήλαια (με θερμοκρασία κάτω των 10 °C) οι νυχτερίδες πέφτουν σε χειμέρια νάρκη και η αφύπνισή τους κοστίζει σε πολύτιμα ενεργειακά αποθέματα, ενώ μπορεί να οδηγήσει και σε υπογλυκαιμικό σοκ και άμεσο θάνατο.

Καθώς είναι σύνηθες οι αποικίες να αλλάζουν καταφύγιο από εποχή σε εποχή, αλλά και επειδή οι ανοιξιάτικες και οι φθινοπωρινές επισκέψεις είναι πιο ανώδυνες για τις νυχτερίδες, υπάρχει η δυνατότητα να γίνονται επισκέψεις και εργασίες στα σπήλαια (από εξερευνητές σπηλαίων και επιστήμονες) χωρίς επιπτώσεις στις νυχτερίδες.

Στο συνημμένο αρχείο δίνεται ένας κατάλογος με τα 179 σημαντικότερα καταφύγια χειροπτέρων στην Ελλάδα και τις εποχές για τις οποίες έχει τεκμηριωθεί η παρουσία σημαντικού αριθμού χειροπτέρων σε αυτά. Στην πλειονότητά τους (101 καταφύγια) αποτελούν βρεφοκομεία και συνεπώς η ανθρώπινη παρουσία θα πρέπει να αποφεύγεται την περίοδο Μάιος – Ιούλιος. Σε 36 περιπτώσεις έχει διαπιστωθεί η παρουσία σημαντικού αριθμού νυχτερίδων το χειμώνα, αλλά λίγα από αυτά τα καταφύγια είναι αρκετά κρύα για χειμέρια νάρκη (συνήθως σπήλαια σε περιοχές με υψόμετρο άνω των 1000 μ.) – για τα υπόλοιπα η ανθρώπινη παρουσία τις πιο ζεστές μέρες του χειμώνα δεν είναι τόσο επιβλαβής, καθώς οι νυχτερίδες δεν πέφτουν σε βαθύ λήθαργο.

Σε κάθε περίπτωση, ανεξαρτήτου εποχής, οι επισκέψεις στα καταφύγια παρουσία νυχτερίδων θα πρέπει να είναι όσο το δυνατόν πιο διακριτικές, με μικρό αριθμό μελών, περιορισμό της θερμικής ηχητικής και άλλης ρύπανσης (αποφυγή χρήσης μηχανημάτων, φωτιστικών ασετιλίνης, καπνίσματος, οχλαγωγίας) και να έχουν κατά το δυνατόν σύντομη διάρκεια.

Όπως φαίνεται στο συνημμένο αρχείο, στις περισσότερες θέσεις έχουμε γνώση της παρουσίας ή απουσίας νυχτερίδων για μία ή δύο εποχές και σε ελάχιστες περιπτώσεις έχουμε πλήρη γνώση. Η συμβολή των εξερευνητών των σπηλαίων και άλλων φυσιολατρών είναι, όπως πάντα, καθοριστικής σημασίας για τη μελέτη και διαχείριση των νυχτερίδων. Δείτε πως μπορείτε να βοηθήσετε εδώ: <https://www.lifegrecabat.eu/citizen-science>.

Πίνακας 1. Τα είδη που σχηματίζουν μεγάλες αποικίες σε σπήλαια και άλλα υπόγεια καταφύγια.

Επιστημονική ονομασία	Ελληνική κοινή ονομασία	IUCN Red List	EU Red List	Ελληνικό Κόκκινο Βιβλίο 2009	92/43 Annexes	Bern Convention	Bonn Convention	ΠΔ. 67/1981
<i>Rhinolophus blasii</i> Peters, 1866	Ρινόλοφος του Blasius	LC	VU	NT	II, IV	Annex II	Appendix II	NAI
<i>Rhinolophus euryale</i> Blasius, 1853	Μεσορινόλοφος	NT	VU	NT	II, IV	Annex II	Appendix II	NAI
<i>Rhinolophus ferrumequinum</i> (Schreber, 1774)	Τρανορινόλοφος	LC	NT	LC	II, IV	Annex II	Appendix II	NAI
<i>Rhinolophus hipposideros</i> (Bechstein, 1800)	Μικρορινόλοφος	LC	NT	LC	II, IV	Annex II	Appendix II	NAI
<i>Rhinolophus mehelyi</i> Matschie, 1901	Ρινόλοφος του Mehely	VU	VU	VU	II, IV	Annex II	Appendix II	NAI
<i>Myotis blythii</i> (Tomes, 1857)	Μικρομυωτίδα	LC	NT	LC	II, IV	Annex II	Appendix II	NAI
<i>Myotis capaccinii</i> (Bonaparte, 1837)	Ποδαρομυωτίδα	VU	VU	NT	II, IV	Annex II	Appendix II	NAI
<i>Myotis emarginatus</i> (Geoffroy, 1806)	Πυρρομυωτίδα	LC	LC	NT	II, IV	Annex II	Appendix II	NAI
<i>Myotis myotis</i> (Borkhausen, 1797)	Τρανομυωτίδα	LC	LC	NT	II, IV	Annex II	Appendix II	NAI
<i>Miniopterus schreibersii</i> (Kuhl, 1817)	Πτερυγονυχτερίδα	VU	NT	NT	II, IV	Annex II	Appendix II	NAI

Επεξηγήσεις

[IUCN Red List](#), [European \(EU\) Red List](#) & [Ελληνικό Κόκκινο Βιβλίο](#)

EN	Κινδυνεύον
VU	Τρωτό
NT	Σχεδόν Απειλούμενο
LC	Μειωμένου ενδιαφέροντος

[Οδηγία 92/43/ΕΟΚ](#) (για τη διατήρηση των φυσικών οικοτόπων καθώς και της άγριας πανίδας και χλωρίδας)

Annex II:	Ζωικά και φυτικά είδη κοινοτικού ενδιαφέροντος των οποίων η διατήρηση επιβάλλει τον καθορισμό Ειδικών Ζωνών Διατήρησης
-----------	--

Annex IV: Ζωικά και φυτικά είδη κοινοτικού ενδιαφέροντος που απαιτούν αυστηρή προστασία

Σύμβαση της Βέρνης (για τη διατήρηση της ευρωπαϊκής άγριας ζωής και των φυσικών οικοτόπων)

Annex II: Αυστηρά προστατευόμενα είδη πανίδας

Annex III: Προστατευόμενα είδη πανίδας

Σύμβαση Βόννης N.2719 (για τη διατήρηση των Αποδημητικών Ειδών της Άγριας Πανίδας και άλλες διατάξεις)

Appendix II: Αποδημητικά είδη των οποίων η διατήρηση επιβάλλει επιμέρους συμφωνίες

Π.Δ. 67/1981 (ΦΕΚ Α' 43) "Περί προστασίας της αυτοφυσούς χλωρίδος και αγρίας πανίδος και καθορισμού διαδικασίας συντονισμού και ελέγχου της ερεύνης επί αυτών"